

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO W TŁUMACZENIU NA JĘZYK ANGIELSKI

Piotr Tomasz Żebrowski

Autor jest anglistą, tłumaczem przysięgłym specjalizującym się w języku prawniczym. Wykłada w Szkole Tłumaczy i Języków Obcych UAM w Poznaniu. Członek PT TEPIS i STP. Jego zainteresowania tłumaczeniowe skupiają się wokół kulturowych uwarunkowań przekładu. Artykuł jest zapisem referatu wygłoszonego podczas X Warsztatów Przekładu Prawniczego i Ekonomicznego w czerwcu 2000 r.

W artykule tym pragnę podzielić się z czytelnikami *Lingua Legis* doświadczeniami nabytymi podczas pracy nad tłumaczeniem orzecznictwa polskiego Trybunału Konstytucyjnego (TK) na język angielski na użytek uczestników konferencji sędziów trybunałów konstytucyjnych Europy. Przedstawię w nim terminologię i frazeologię, jaką zastosowałem w tłumaczeniu, dotyczącą samego TK, postępowania przed nim, a także orzeczeń odnoszących się do jednego zagadnienia, mianowicie do wywłaszczania nieruchomości.

I. Decyzje strategiczne

Przystępując do tłumaczenia orzecznictwa TK na język angielski, zdecydowałem się przyjąć orientację na kulturę języka docelowego. Podstawową przesłanką była przewidywana informacyjna jedynie funkcja zamierzonego przekładu. Z sytuacyjnego kontekstu tego zlecenia wynikało, że czytelnikami przekładu będą sędziowie zagranicznych sądów konstytucyjnych, których zleceniodawca tłumaczenia zamierzał zapoznać z rodzajami kwestii konstytucyjnych, jakie musi rozstrzygać polski TK. By uniknąć wywołania szoku kulturowego u czytelników tłumaczenia uznałem, że trzeba będzie użyć terminów i pojęć znanych w kulturze języka angielskiego oraz odpowiednich oznaczników porównywalnego subjęzyka prawniczego w ramach języka angielskiego (Kielar: 1996, 1998). Ze względu na to, że Wlk. Brytania nie ma sądownictwa konstytucyjnego postanowiłem „twórczo” wzorować się na Sądzie Najwyższym Stanów Zjednoczonych (SN USA) (*U.S. Supreme Court*) i jego orzeczeniach oraz na amerykańskich sądach apelacyjnych (*U.S. Courts of Appeals*). Pociągnęło to za sobą konsekwentne trzymanie się amerykańskiej odmiany angielszczyzny w odniesieniu do leksyki ogólnej, innych realiów kulturowych i ortografii zgodnie z zasadą jednego języka docelowego.

Sąd Najwyższy USA kontroluje konstytucyjność prawa stanowionego w USA na mocy doktryny o *judicial review*. W tym zakresie jego uprawnienia są podobne do tych jakie przy-

sługują polskiemu TK. Aczkolwiek są też i różnice. Przedstawię tutaj pokrótce tylko te, które miały wpływ na decyzje szczegółowe dotyczące leksyki i frazeologii, jakie podejmowałem. W Polsce Sąd Najwyższy jest oddzielony od Trybunału Konstytucyjnego. Amerykański Sąd Najwyższy z kolei nie ma składów orzekających — w wydaniu każdego orzeczenia mogą brać udział wszyscy sędziowie, których jest dziewięciu, z tym że kworum wynosi sześciu sędziów (Pułło: 1997). Rozpatruje on w zasadzie sprawy, które przeszły całą „drabinę” instancyjności wskutek odwołań i apelacji. Tym samym, Sąd ten nie rozpatruje spraw na czyjkolwiek wniosek, w przeciwieństwie do TK w Polsce, który rozpatruje sprawy na wniosek konstytucyjnie uprawnionych organów. Procedura przed SN USA zna jednak wniosek o wydanie *writ of certiorari*. Jest to polecenie wydane sądowi niższej instancji przekazania akt sprawy do SN USA celem ich kontroli. Osoba składająca taki wniosek nazywa się w USA *petitioner*. Sąd Najwyższy USA sam decyduje, które sprawy przyjmie do rozpatrzenia. Jedynie w trzech szczegółowych typach spraw musi przyjąć do rozpatrzenia sprawę wpływającą z apelacji (Tokarczyk:1997; Ludwikowska: 1999). Jego orzeczenia zawsze były ostateczne i niewzruszalne. W Polsce natomiast, orzeczenia TK nie były ostateczne ani w okresie obowiązywania Konstytucji PRL, ani w okresie 2 lat od wejścia w życie Konstytucji RP z dnia 2 kwietnia 1997 r. i podlegały rozpatrzeniu przez Sejm (Art. 239 ust. 1 Konstytucji RP). Z procedury obowiązującej przed amerykańskimi sądami apelacyjnymi postanowiłem zaczerpnąć zasadę orzekania w składach trzyosobowych oraz orzekania w pełnym składzie w sprawach ważnych lub precedensowych oraz w sprawach z odwołania od orzeczenia składu orzekającego tego samego sądu (Ludwikowska 1999).

II. Terminologia i frazeologia dotycząca postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym.

Trybunał Konstytucyjny w pełnym składzie	<i>the CT sitting with/in the full bench ⇒ sitting <u>en banc</u></i>
Trybunał Konstytucyjny w zwykłym składzie	<i>the CT sitting with/in a(n) regular/ordinary bench (or: panel/division)</i>
Przewodniczący (=składu orzekającego)	<i>Chairman of the Justices; Presiding Justice</i>
Prezes TK	<i>President of the CT (or: Chief Justice?)</i>
Sędziowie TK	<i>Justices of the CT</i>
Sędzia sprawozdawca	<i>reporting Justice*</i>
orzeka	<i>Held</i>
orzeczenie	<i>decision, ruling</i>
zakres orzekania; w granicach orzekania	<i>scope of jurisdiction; within its jurisdiction</i>
uzasadnienie	<i>opinion</i>

wnioskodawca	<i>petitioner</i>
jest niezgodny	<i>contravenes</i>
przepisy tracą moc	<i>provisions shall become null and void</i>
ponowne rozpatrzenie sprawy	<i>reconsideration of the case</i>
ponowne rozpatrzenie sprawy przez TK w pełnym składzie	<i>rehearing en banc</i>
ustalenia i rozstrzygnięcie Trybunału	<i>Tribunal's findings and the ruling</i>
stanowisko doktryny	<i>≠ doctrine ⇒ views expressed in the books of authority</i>
orzecznictwo sądów	<i>judicial decisions</i>
norma prawna	<i>a rule of law</i>
kompetencja normotwórcza	<i>rulemaking competence/power</i>
norma konstytucyjna	<i>a rule of law in the Constitution</i>
normatywna zawartość	<i>rulemaking contents</i>
normy podustawowe	<i>rules of law laid down by enactments ranking below a statute</i>
akty ustawodawcze	<i>statutory enactments</i>
regulacje rozporządzeniowe**	<i>rules laid down in regulations</i>
hierarchiczna budowa systemu źródeł prawa	<i>hierarchical structure of the sources of law</i>
przedstawiciel Sejmu RP	<i>Counsel for the RP Sejm</i>
orzeczenie niniejsze nie jest ostateczne — podlega rozpatrzeniu przez Sejm	<i>this decision is not final and is subject to revision by the Sejm</i>

* Zamiast *reporting Justice* można użyć utartej formułki występującej w uzasadnieniach orzeczeń SN USA, zamieniając *Court* na *Tribunal*: *XY delivered the opinion of the Tribunal*. Podobnie przy wymienianiu nazwisk sędziów można użyć skrótów "CJ" (Chief Justice) lub "JJ" (Justices) po nazwiskach.

** Regulacja rozporządzeniowa miała oznaczać normę prawną wprowadzoną w drodze rozporządzenia Rady Ministrów wydanego na podstawie upoważnienia zawartego w ustawie.

III. Terminologia i frazeologia dotycząca wywłaszczania nieruchomości

gospodarka gruntami i wywłaszczanie nieruchomości	<i>land management & <u>expropriation of immoveables</u>*</i>
wywłaszczanie na własność Państwa	<i>taking over by the State; expropriation for the benefit of the State**</i>
nieruchomość przechodząca na własność Państwa za odszkodowaniem	<i>an immovable taken over by the State on the payment of compensation</i>
dopuszcza wywłaszczenie wyłącznie na cele publiczne i tylko za słusznym odszkodowaniem	<i>allows expropriation only for public purposes and only for just compensation***</i>
nieruchomość objęta na wniosek właścicie-	<i>an immovable affected by partition on the</i>

la podziałem	<i>owner's petition</i>
wyłączenie gruntów z produkcji rolnej i leśnej	<i>exclusion of land from agricultural & forestry production</i>
prawo absolutne do rzeczy	<i>(absolute) dominion over a thing</i>
granice swobody korzystania z rzeczy własnej	<i>limits on the freedom of use of a thing owned</i>
granice ochrony własności	<i>limits on the protection of ownership</i>

* W USA *expropriation* oznacza prawo do wywłaszczania nieruchomości za słusznym odszkodowaniem. W Wlk. Brytanii używany jest termin *compulsory purchase*.

** V poprawka do Konstytucji USA mówi: *...nor shall private property be taken for public use, without just compensation*.

*** Parafraza Art. 21 ust. 2 Konstytucji RP. Tłumaczenie wg THE CONSTITUTION OF THE REPUBLIC OF POLAND, Sejm Publishing Office Warsaw 1997.

Bibliografia

Kielar, Barbara Z. (1996), „Na manowcach tłumaczenia tekstu prawnego: prawdopodobieństwo wywołania szoku kulturowego”, w: Grucza F., Chomicz-Jung K. (red.) *Problemy komunikacji interkulturowej: jedna Europa — wiele języków i wiele kultur*, Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, ss. 135-141.

Kielar, Barbara Z. (1998), „Uwagi na marginesie angielskiego przekładu Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej”, *Lingua Legis* nr 6, ss. 31-33.

Ludwikowska, Anna M. (1999), *System prawa Stanów Zjednoczonych. Prawo i prawnicy, struktura władzy, spory prawne*. Toruń: Wyd. „Dom Organizatora”.

Pułło, Andrzej (1997), *System Konstytucyjny Stanów Zjednoczonych*. Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe.

Tokarczyk, Roman A. (1997), *Zarys prawa Stanów Zjednoczonych Ameryki*. Wyd. 2. zm. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.